

An Investigation of Pre-service Teachers' Levels of Rewarding Preferences While Maintaining Classroom Discipline

Çavuş ŞAHİN*

M. Kaan DEMİR**

Osman Yılmaz KARTAL***

Received: 17 June 2012

Accepted: 13 December 2012

ABSTRACT: In this study, preservice teachers' levels of rewarding preferences while maintaining classroom discipline were investigated. This is a survey study which has quantitative research design. The study was conducted with 163 pre-service teachers studying at the departments of Computer and Instructional Technologies Education, Foreign Language Education, Elementary Science Education, and Primary Education during the 2010-2011 academic year. Data were collected through 39 items measuring implementation of psychological, social, and material rewards under the dimension of Reward Implementation which is one of the dimensions of the "Classroom Discipline Methods Scale". Results were examined according to three variables; gender, type of instruction and the department. Results revealed that pre-service teachers preferred psychologic and social rewards more often than material rewards. They agreed with the items related to the implementation of psychological and social reward at 'always' level while they agreed with the items related to the implementation of material rewards at 'sometimes' level.

Key words: pre-service teachers, classroom discipline, reward implementation

Extended Abstract

Purpose and Significance: In this study, it was aimed to investigate pre-service teachers' levels of rewarding preferences while maintaining classroom discipline. To do this, it was investigated whether pre-service teachers' levels of rewarding preferences differ on their gender, type of instruction, and the department. Determining pre-service teachers' levels of rewarding preferences is of great significance in terms of interpreting the effectiveness of their pre-service education and their professional ideas.

Methods: This survey study has a quantitative research design. The study was conducted with 163 pre-service teachers studying at the departments of Computer and Instructional Technologies Education, Foreign Language Education, Elementary Science Education, and Primary Education during the 2010-2011 academic year. Data were collected through 39 items measuring implementation of psychological, social, and material rewards under the dimension of Reward Implementation which is one of the dimensions of the "Classroom Discipline Methods Scale" developed by Civelek (2001). To check reliability of the scale, Cronbach's alpha was found as .966, showing an evidence of a high reliability. Parametric techniques were decided to be used.

* Assoc. Prof. Dr., Çanakkale Onsekiz Mart University, Canakkale, Turkey, csahin25240@yahoo.com

** Assist. Prof. Dr., Çanakkale Onsekiz Mart University, Canakkale, Turkey, mkdemir2000@yahoo.com

*** Corresponding author: Res. Assist., Çanakkale Onsekiz Mart University, Canakkale, Turkey, oykartal79@yahoo.com

Descriptive statistics (arithmetic mean, standard deviation) were performed and to detect significant differences between the variables, *t* tests and variance analyses were done.

Results: The findings of the study are:

- According to three variables; gender, type of instruction, and the department, pre-service teachers preferred psychological and social rewards more often than material rewards. They agreed with the items related to the implementation of psychological and social reward at 'always' level while they agreed with the items related to the implementation of material rewards at 'sometimes' level.
- There was a significant difference between the preference level of the implementation of psychological rewards of female and male pre-service teachers. Female pre-service teachers' tendency of the implementation of psychological rewards is higher than males'. There was not any significant difference between female and male pre-service teachers' levels of preference of the implementation of social and material rewards.
- According to the variable of type of instruction (normal or evening instruction), there was not any significant relationship between pre-service teachers' levels of preference of the implementation of rewards.
- According to the department variable, there was a significant difference in pre-service teachers' levels of preference of the implementation of psychological and material rewards, but no significant difference in pre-service teachers' levels of preference of the implementation of social rewards. Pre-service classroom teachers had higher tendency toward psychological rewards than those majoring in the department of Computer and Instructional Technologies Education. In addition, pre-service science teachers' tendency toward material rewards was lower than those majoring in the departments of Primary Education and Computer and Instructional Technologies Education.

Discussion and Conclusions: An efficient classroom discipline is related to teachers' self-efficacy and their professional ideas. During pre-service education, teacher candidates should be made have enough knowledge and capability of maintaining classroom discipline and gain pedagogical proficiency at a satisfactory level to succeed in classroom management. Different implementation of rewards according to professional ideas is expected. Teachers should have better knowledge and capability of deciding on which rewards to be used in situations in the classroom, and they should also improve themselves in this way.

Öğretmen Adaylarının Sınıf İçi Disiplin Sağlamada Ödül Uygulamalarını Tercih Etme Düzeylerinin İncelenmesi

Çavuş ŞAHİN*

M. Kaan DEMİR**

Osman Yılmaz KARTAL***

Makale Gönderme Tarihi: 17 Haziran 2012

Makale Kabul Tarihi: 13 Aralık 2012

ÖZET: Çalışmada öğretmen adaylarının sınıf içi disiplini sağlamak için hangi ödül uygulamalarını ne düzeyde tercih etme eğiliminde oldukları araştırılmaktadır. Nicel araştırma desenlerinden betimsel tarama modeline sahip bu çalışmada, 2010-2011 yılında Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Fakültesi Bilgisayar Öğretimi ve Teknolojileri Eğitimi, Yabancı Diller Eğitimi bölümlerinde, Fen Bilgisi ve Sınıf Öğretmenliği anabilim dallarında öğrenim gören 163 öğretmen adayına ulaşılmıştır. Veri toplama aracı olarak “Sınıf İçi Disiplin Yöntemleri Ölçeği”nin psikolojik, sosyal ve maddi ödül uygulamalarına yönelik 39 maddeden oluşan ödül uygulamaları boyutundan oluşan ölçme aracı kullanılmıştır. Çalışma sonucunda cinsiyet, öğretim türü ve bölüm değişkenleri altında, öğretmen adaylarının psikolojik ve sosyal ödül uygulamalarını maddi ödül uygulamalarına oranla daha çok tercih ettikleri; psikolojik ve sosyal ödül uygulamalarına “her zaman” düzeyinde, maddi ödül uygulamalarına “bazen” düzeyinde katıldıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Öğretmen adayları, sınıf içi disiplin, ödül uygulamaları.

Giriş

XXI. yüzyılın başlarında bilgi teknolojilerindeki hızlı gelişim ve bu gelişime bağlı oluşan değişim süreci, toplumları bilgi çağının temel taşı olan bilgiye yönlendirmektedir. Bilgiye ulaşma, analiz etme ve değerlendirme, üretme ve anlamlandırma becerileri bilgi çağının bireylerinin sahip olması gereken özellikler olarak betimlenmektedir. Bireylerin bu becerileri davranışlarına yansıtmaları, yani bilgiyi eleştirel bir yaklaşımla kullanan ve üreten bireyler olmaları zorunluluk olarak görülmektedir. Çağın şartlarına uygun nitelikli bireyler yetiştirebilmenin temel ve başat koşullarından biri; iyi bir eğitim sisteminin sağlanmasıdır (Tolunay, 2008). İyi bir eğitim sisteminde, bireylerin daha nitelikli ve donanımlı yetiştirilebilmesinin temel şartı; eğitim sürecinin zamanın ihtiyaçlarına cevap verebilecek biçimde düzenlenmesi ve geliştirilmesidir (Elikesik, 2007). Etkili bir eğitimin gerçekleştirilmesinde öğretmen en önemli temel öğedir (Şişman, 2005). Yeterli bilgi ve beceriye sahip öğretmenlerin eğitim programlarını uygulama sürecinde eğitimin niteliğini etkileyen diğer öğelerden biri de sınıf yönetimidir. Sınıf yönetimi, derslere ait amaçları gerçekleştirmek için sınıfa ait tüm parçalardan bir sistem oluşturma ve bu sistemi yönetme sürecidir (Yılmaz, 2007). Sınıf yönetiminin etkili olabilmesi için öğrencilerin ilgi, beklenti ve gereksinimlerinin karşılanması gerekmektedir (Özdemir, 2007).

Öğretmenlerin, idarecilerin ve ailelerin eğitimle ilgili en büyük sorunlarından biri, okuldaki öğrenme atmosferini olumsuz yönde etkileyen öğrenci davranışlarıdır (Demir, 2009). Sınıfta uygun öğrenme ortamlarının yaratılmasında ve geliştirilmesinde

*Doç. Dr., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, csahin25240@yahoo.com

**Yrd. Doç. Dr., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, mkdemir2000@yahoo.com

*** Sorumlu Yazar: Araş. Gör., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, oykartal79@yahoo.com

öğretmen, birinci derecede sorumlu olmaktadır (Özdemir, 2007). Etkili bir sınıf içi disiplininin sağlanması, öğretmenin yeterliliği ve öğretmenlik meslek algısı ile ilişkilidir (Lewis, Romi, Qui, & Katz, 2005). Öğrenme ve öğretim etkinliklerinin verimli bir şekilde yürütülmesinde öğretmenin istenmeyen davranışların ortaya çıkmasını önleme ve bu tür davranışların ortaya çıkması hâlinde bunları giderme stratejilerine sahip olması gerekir (Kazu, 2007). Öğrencilerde istendik yönde davranış değişikliği yaratma sürecinde öğretmenlerin, öğrencilerin derse katılımı, sınıf ortamını düzenleme, sınıf içi etkinlikler geliştirme, öğrenme görevleri verme, öğrenme sürecini engelleyecek faktörleri fark etme ve bunlara çözüm bulma gibi birçok görevleri bulunmaktadır (Demir, 2009). Ayrıca, etkili bir sınıf yönetiminin sağlanması için öğretmene önemli roller düşmektedir. Bu roller, öğretmenin eğitim ortamını düzenlemesi, programın amaçlarını ve içeriklerini belirlemesi, öğrencilerin beklenti ve görüşlerine uygun davranması olarak sıralanabilir (Aydın, 2000). Etkili bir davranış yönetimi olmadan pozitif ve üretken bir sınıf ortamı oluşturmak mümkün değildir (Lewis, Romi, Qui & Katz, 2008). İstenmeyen davranışlar, sınıf düzeninin ve sınıfta hedeflenen etkinliklerin amacına ulaşmasını engellemekte, dolayısıyla bu durum öğrenme ve öğretme faaliyetlerinin niteliğini olumsuz yönde etkilemektedir (Başar, 2005).

XXI. yüzyılda disiplin sorunları, tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de okulların karşılaştığı önemli problemlerden biri olmayı sürdürmektedir. Disiplin sorunlarında artış, daha etkili disiplin stratejilerini kullanmayı zorunlu kılmaktadır (Sağnak, 2007). İstenmeyen davranışların önlenmesi veya giderilmesi, öğretim sürecinin planlanıp uygulanabilmesi disiplin kavramına bağlıdır. Sınıfta disiplin olmadan etkili ve verimli bir öğretimin gerçekleştirilmesi mümkün değildir (Bal, 2005). Sınıf içi disiplin problemlerini önlemek ve davranış değişimini sağlayacak en etkili teknikleri bulmak çoğu öğretmenin mesleki yaşamları için zorlu bir süreç olarak belirmektedir (Lewis, Romi, Qui, & Katz, 2008). Sınıf içi disiplini sağlamada en büyük tartışmalardan biri, öğretmenlerin öğrencilerin davranışlarında ne düzeyde kontrol sahibi olmaları ve bunun tam tersi yaklaşımı olan ne düzeyde otonomi sağlamaları gerektiğidir. Gordon (1974) öğrenci davranışları üzerinde minimum düzeyde öğretmen kontrolü olması gerektiğini vurgulamaktadır. Öğrenciler kendi davranışlarını kontrol etme kapasitesine sahip olmalıdırlar. Sınıf içi disiplini bozacak bir davranış meydana geldiğinde, öğretmenin rolü yaramazlık yapan öğrenciye davranışı üzerinde farkındalığını sağlamak ve öğrenci ile problemleri üzerinde konuşmak şeklinde olmalıdır. Glaser (1969) ile Dreikurs, Grunwald ve Pepper (1971), öğrencilerin davranışları üzerinde kontrol kurma sürecinde öğretmen ve öğrencilerin karşılıklı sorumluluk almaları ve işbirliğine dayalı bir sürece işaret etmektedirler. İstenmeyen davranış meydana geldiğinde öğretmenin rolü, olumsuz davranışı sonlandırmak için öğrenciye destek olmak, öğrencinin o davranışı nasıl sonlandıracağı / değiştireceği konusunda karar almasına yardımcı olmak olmalıdır. Canter (1976) ise bu süreçte öğrenciye sorumluluk yüklemenin etkili olamayacağını, öğrencinin hangi davranışın istendik düzeyde olacağını belirlemede yeterli bilgi ve beceriye sahip olamayacağını vurgulayıp tüm sorumluluğu öğretmene yüklemektedir. Uygun davranışı öğretmen

tanımlamakta ve öğrencilerde bu davranış gözlemlendiğinde öğrenci desteklenmektedir (Psunder, 2005).

Öğretim sürecinde bazı durumlarda sınıf içi disiplini sağlamak için bir dış müdahale gerekebilir. Bu müdahale teşvik etmek için yapılıyor ise ödül olarak ortaya çıkar, ancak ödül verilirken öğrencinin durumu dikkatle değerlendirilmelidir. Ödül, verilen kişiye hitap ediyorsa, etkili bir güdüleme aracı olarak işlev görür, aksi hâlde bir işe yaramayabilir. Ödül dışsal bir güdüleyici olarak, öğrencilerin olumlu davranışlarının sıklığını artırmakta; ancak bu güdüleyiciler öğrencide var olan öğrenmeye dair merak, ilgi, içsel motivasyon ve sürekliliği olumsuz etkileyebilmektedir (Gündüz & Balyer, 2011), fakat genel olarak söylenebilir ki, öğrencilerin davranışlarının ödüllendirilmesi ve öğrencilerle birlikte davranış çıktılarının tartışılması, sınıf içi disiplini sağlamada başarılı bir süreç olarak öne çıkmaktadır (Lewis, Romi, Qui, & Katz, 2008). Dolayısıyla, öğretmenlerin sınıf yönetiminde disiplini sağlamak için öğrencilerin davranışlarına yön vermek, davranışlarında tutarlı bir bütünlük sağlamak ve öğrenci davranışlarını yapılandırmak için ödül sistemini uygulamaları gerekmektedir (Aydın, 2000). Eğitimin başarısı, öğretmen-öğrenci ilişkisi ve bunun sonucu olarak da iyi bir eğitim ortamına bağlıdır. Sınıf yönetimi ve sınıf içi disiplin uygulamaları, eğitimin başarısında etkili diğer unsurlardır. Sınıf içi disiplin uygulamalarında çeşitli yaklaşımlar öne çıkmasına rağmen en çok kullanılanlardan biri de ödül uygulamalarıdır.

Sınıf yönetiminde ödül uygulamaları, davranışçı yaklaşımı temel almaktadır. Davranışçı yaklaşımda öğrenme, “pekiştirme” ile oluşmaktadır. Pekiştirme, ödüllendirme ile eş anlamda kullanılmaktadır. Bireyde hedeflenen davranışın gözlemlenmesi ve davranışın sürekliliğinin sağlanması için davranışın pekiştirilmesine (ödüllendirilmesine) ihtiyaç vardır (Morgan, 2000). Ödül uygulamaları, öğrencileri psikolojik, sosyal veya maddi yönden pekiştirebilen yöntemlerdir. Öğrencileri takdir etmek, güven ve cesaret vermek, değer vermek gibi yöntemler psikolojik ödül; öğrencilerin başarısını alkışlamak, ayrıcalıklar vermek gibi yöntemler sosyal ödül; öğrencilere olumlu davranışları sonucunda sevdikleri bir şey vermek, teşekkür belgesi vermek gibi pekiştiriciler maddi ödül kapsamında ele alınmaktadır (Saban, 2005).

Hizmet-öncesi eğitime tabi olan öğretmen adaylarının eğitim sürecinde yeterli düzeyde öğretmenlik mesleğine ilişkin bilgi ve becerileri kazanmaları zorunludur. Özellikle sınıf yönetimi kapsamında donanımlı olmaları gerekmektedir. Erden (2008)’in belirttiği gibi sınıf yönetimi ceza ile eşleştirilebilmekte ve uygulamaları bu doğrultuda olabilmektedir. Ceza temelli bir sınıf yönetimi anlayışının öğrencilerin öğrenmeye yönelik tutumları ve öğrenmeleri üzerinde olumsuz etkileri olmaktadır. Dolayısıyla öğretmen adaylarında, sınıf yönetimini ceza ile eşleştirme algısı olmamalıdır. Sınıf yönetiminde sınıf içi disiplin sağlamada kullanılacak etkili araçlardan birinin ödül olduğu göz önüne alındığında, öğretmen adaylarının ödül uygulamaları konusunda olumlu tutumlara sahip olmaları sağlanmalıdır. Sınıf yönetiminde istendik davranışların hedeflenen düzeyde gerçekleştirilmesi, kullanılan ödül sisteminin verimli olabilmesine, öğretmen adaylarının bu konuda yeterli donanıma ve bilince sahip olmasına bağlıdır. Akar, Tantekin-Erden, Tor ve Şahin (2010), öğretmenlerin ödül konusunda hizmet-içi

eğitime ihtiyaçları olduklarını belirtmektedirler. Öğretmen adaylarının, mesleğe atılmadan bu ihtiyacın belirlenerek giderilmesi önemlidir. Buradan hareketle öğretmen adaylarının sınıf yönetiminde sınıf içi disiplini sağlamada ödül uygulamalarını tercih etme eğilimlerinin ne düzeyde olduğu araştırma konusu olarak belirmektedir. Bu çalışma ile öğretmen adaylarının eğitim-öğretim süreçlerinde ödül uygulamalarını kullanma tercihleri betimlenmekte ve bu tercihler doğrultusunda öneriler getirilmektedir.

Amaç

Bu araştırma, öğretmen adaylarının sınıf içi disiplini sağlamak amacıyla ödül uygulamalarını tercih etme eğilimlerini ortaya çıkarmak amacıyla yapılmıştır. Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır. Öğretmen adaylarının sınıf içi disiplini sağlamak amacıyla;

- a. Psikolojik,
- b. Sosyal,
- c. Maddi ödül uygulamalarını tercih etme eğilimleri nedir ve bu eğilimler, adayların
 - ✓ Cinsiyet,
 - ✓ Öğretim türü
 - ✓ Bölüm değişkenlerine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

Yöntem

Araştırma Modeli

Betimsel nitelikte olan bu çalışmada tarama yöntemi kullanılmıştır. Tarama araştırmaları, bir grubun belli özelliklerini belirlemeyi amaçlar. Tarama modellerinde, araştırmaya konu olan birey ya da nesne, kendi koşulları içinde olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır (Karasar, 2009). Araştırmanın modeli, araştırma kapsamında öğretmen adaylarının sınıf içi disiplini sağlamak için kullanacakları ödül ile bazı değişkenler arasındaki farklılaşmayı ortaya koyacağından nicel araştırma desenlerinden betimsel tarama modelidir.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini 2010-2011 akademik yılında Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Fakültesinde öğrenim gören öğretmen adayları oluşturmaktadır. Araştırmanın örnekleme, küme örnekleme tekniği ile belirlenmiştir. Küme örnekleme, çalışma evreninin içinde çeşitli elemanları olan benzer işlevli kümelerin olması koşuluyla, evrendeki bütün kümelerin tek tek eşit seçilme şansına sahip oldukları örnekleme tekniğidir (Karasar, 2009). Çalışmanın örneklemini, 2010-2011 akademik yılında Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Fakültesi Bilgisayar Öğretimi ve Teknolojileri Eğitimi ve Yabancı Diller Eğitimi bölümlerinde, Fen Bilgisi Öğretmenliği

ve Sınıf Öğretmenliği anabilim dallarında öğrenim gören 163 öğretmen adayı oluşturmaktadır.

Tablo 1
Betimsel İstatistikler

Bağımsız Değişkenler		<i>n</i>	%
Cinsiyet	Kadın	82	50.3
	Erkek	81	49.7
	Toplam	163	100.0
Öğretim Türü	Birinci Öğretim	126	77.3
	İkinci Öğretim	37	22.7
	Toplam	163	100.0
Bölüm	BÖTE	36	22.1
	Fen Bilgisi Öğretmenliği	62	38.0
	Yabancı Diller Eğitimi	33	20.2
	Sınıf Öğretmenliği	32	19.6
	Toplam	163	100.0

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının 82'sinin (%50.3) kız, 81'inin (%49.7) erkek olduğu görülmektedir. Öğretmen adaylarının 126'sı (%77.3) normal öğretimde, 37'si (%22.7) ise ikinci öğretimde öğrenim görmektedir. Öğretmen adaylarının 62'sinin (%38.1) Fen Bilgisi Öğretmenliği anabilim dalı, 36'sının (%22.1) Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi bölümü, 33'ünün (%20.2) Yabancı Diller Eğitimi bölümü, 32'sinin (%19.6) Sınıf Öğretmenliği anabilim dalı öğrencisi olduğu görülmektedir.

Veri Toplama Aracı

Araştırma verilerinin toplanmasında Civelek (2001) tarafından geliştirilen ve Yılmaz (2007) tarafından uygulanan "Sınıf İçi Disiplin Yöntemleri Ölçeği"nin ödül uygulamaları boyutu kullanılmıştır. Ölçek 3 alt boyuttan oluşmaktadır. İlk alt boyutu oluşturan psikolojik ödül bölümünde 16, ikinci alt boyutu oluşturan sosyal ödül bölümünde 12 ve üçüncü alt boyutu oluşturan maddi ödül bölümünde 11 olmak üzere toplam 39 madde yer almaktadır.

Tablo 2

Öğretmen Adaylarının Ödül Uygulamaları Ölçeği Faktör ve Örnek Maddeleri

Boyut	Faktör	Madde Sayısı	Örnek Madde
Ödül Uygulamaları	Psikolojik Ödül	16	Sınıf içerisinde disiplini sağlamada; öğrencilere güven ve cesaret veririm.
	Sosyal Ödül	12	Sınıf içerisinde disiplini sağlamada; öğrencilere arkadaş ve arkadaş grubunu seçme hakkı tanırım.
	Maddi Ödül	11	Sınıf içerisinde disiplini sağlamada; öğrencilerin ödevine yıldız koyarım.

Öğretmen adaylarının ödül uygulamalarına yönelik maddelere ne derece katıldıklarını belirlemek amacıyla “Her zaman”, “Bazen” ve “Hiçbir zaman” biçiminde bir derecelendirme kullanılmıştır. Ölçme aracının ön uygulaması yapılmış ve güvenilirlik sonuçlarına bakılmıştır. Güvenirlik analizi sonuçları Tablo 3’te verilmektedir.

Tablo 3

Güvenirlik Analizi Sonuçları

Boyut	Faktör	Cronbach Alpha Değeri
Ödül Uygulamaları	Psikolojik Ödül	.854
	Sosyal Ödül	.860
	Maddi Ödül	.965
Toplam		.966

Cronbach alfa katsayılarının alt boyutlar, faktörler ve ölçeğin geneli için yüksek olması, ölçek maddelerinin belli bir amacı ölçmek için bir araya getirildiğinin ve bütün içinde eşit ağırlıklara sahip olduklarının bir göstergesi olarak yorumlanabilir. Bu sonuç, her bir madde ile bütün arasındaki ilişkinin yüksek olduğunu göstermektedir. Sonuç olarak Cronbach alfa katsayılarının yüksek olması, ölçeğin güvenilir olduğunu göstermektedir.

Verilerin Analizi ve Çözümlemesi

Verilerin analizi sürecinde SPSS 13.0 programından yararlanılmıştır. Her bir madde kodlanarak verilerin girişi yapılmış, ardından veri temizleme (data screening) tekniği ile veriler analize hazır hâle getirilmiştir. Olumsuz maddelere verilen değerler tersine dönüştürülerek maddelerin ilgili faktörler altında toplam puanları hesaplanmıştır. Bu işlem sürecinde olumlu ifadeli maddeler 3 (Her zaman), 2 (Bazen), 1 (Hiçbir zaman) şeklinde puanlanırken, olumsuz ifadeli maddeler ters yönde işleyecek şekilde 1, 2, 3 olarak puanlanmıştır. Öğretmen adaylarının maddede belirtilen yargıya katılma

düzeyinden katılmama düzeyine doğru değişen üçlü bir derecelendirme kullanıldığından ve bu üçlü derecelendirmenin iki eşit aralıktan oluşması nedeni ile $2/3=0.66$ katsayısı bulunmuş ve bu katsayı ölçek puanlarının gerçek aralıklarını belirlemede kullanılmıştır (1-1.66 hiçbir zaman; 1.67-2.33 bazen; 2.34-3.00 her zaman). Katılımcıların anket formunda yer alan maddelere ilişkin görüşlerinin dereceleri, ortalama puanın içinde kaldığı ölçek aralığına göre yorumlanmıştır.

Verilerin analizinde hangi testin uygun olacağına karar vermek amacı ile dağılımın **normalliğine** bakılmış ve dağılımın normal olduğu histogram analizi ile çarpıklık ve basıklık değerlerine bakılarak varsayılmıştır. Çarpıklık ve basıklık değerlerinin -2 ile +2 arasında yer alması ve sifıra yakın değerler göstermesi normallik varsayımına temel oluşturmaktadır. Ayrıca, değişkenlerin her bir boyuta göre belirlenmiş kategorilerine düşen puanların **varyanslarının homojenlik** koşulunu sağlayıp sağlamadığı test edilmelidir, fakat, sonucun homojen çıkmaması, parametrik testlerin uygulanmasında sorun yaratmamaktadır. Varyansların homojen olup olmaması, *t* testi ve varyans analizinde uygulanacak çoklu karşılaştırma testlerinin seçimini etkilemektedir. Sonuç olarak verilerin analizinde parametrik istatistiklerin uygulanması uygun görülmüştür.

Tanımlayıcı analizlerde betimsel istatistik yöntemleri (aritmetik ortalama, standart sapma), değişkenler arasındaki anlamlı farklılığın analizinde ise *t* testi ve varyans analizi uygulanmıştır. Anlamlılık düzeyi (*p*) .05 olarak alınmıştır. Varyans analizi sonuçlarında anlamlı farklılığın hangi değişkenler arasında olduğunu belirlemek için Levene testi sonuçlarına bakılmıştır. Levene testi sonuçlarında *p* değerinin anlamlı olmadığı (*p*>.05) durumlarda varyansların eşit olduğu varsayılmış ve Tukey testi sonuçları dikkate alınmış; *p* değerinin anlamlı olduğu durumlarda (*p*<.05) varyansların eşit dağılmadığı varsayılmış ve Dunnett C sonuçları dikkate alınmıştır.

Bulgular

Çalışmanın bu aşamasında alt amaçlar doğrultusunda istatistikî analizlerin sonuçları sunulmakta ve yorumlanmaktadır.

Öğretmen Adaylarının Sınıf İçi Disiplini Sağlamak Amacıyla Ödül Uygulamalarını Tercih Etme Eğilimleri

Öğretmen adaylarının sınıf içi disiplini sağlamak için ödül uygulamalarını tercih etme eğilimleri psikolojik, sosyal ve maddi ödüller altında incelenmektedir.

Tablo 4

Öğretmen Adaylarının Sınıf İçi Disiplini Sağlamak Amacıyla Ödül Uygulamalarını Tercih Etme Eğilimleri

Faktörler	Ödül Uygulamaları	
	\bar{X} *	s
Psikolojik Ödül	2.41	.22876
Sosyal Ödül	2.39	.24591
Maddi ödül	2.18	.33394

*1-1.66 hiçbir zaman; 1.67-2.33 bazen; 2.34-3.00 her zaman

Öğretmen adaylarının sınıf içi disiplini sağlamak amacıyla ödül uygulamalarını tercih etme eğilimlerine bakıldığında; psikolojik ($\bar{X} = 2.41$) ve sosyal ($\bar{X} = 2.39$) ödül uygulamalarını “her zaman” düzeyinde, maddi ($\bar{X} = 2.18$) ödül uygulamalarını ise “bazen” düzeyinde tercih etme eğilimleri olduğu görülmektedir. Öğretmen adayları genel olarak, psikolojik ödül ve sosyal ödül uygulamalarını, maddi ödül uygulamasına kıyasla daha çok tercih etmektedirler.

Öğretmen Adaylarının Ödül Uygulamalarının “Cinsiyet” Değişkenine Göre İncelenmesi

Öğretmen adaylarının sınıf içi disiplini sağlamak için ödül uygulamalarını tercih etme eğilimlerinin cinsiyet değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmektedir.

Tablo 5

Öğretmen Adaylarının Ödül Uygulamalarının “Cinsiyet” Değişkenine Göre İncelenmesi t Testi Sonuçları

	Faktör	Cinsiyet	N	\bar{X}	S	sd	t	p
Ödül Uygulamaları	Psikolojik Ödül	Kadın	82	2.47	.18529	161	3.747	.000*
		Erkek	81	2.35	.25041			
	Sosyal Ödül	Kadın	82	2.42	.22357	161	1.747	.083
		Erkek	81	2.35	.26376			
	Maddi Ödül	Kadın	82	2.18	.30670	161	.171	.865
		Erkek	81	2.18	.36126			

* $p < .05$

Öğretmen adaylarının psikolojik ödül uygulamaları cinsiyete değişkenine göre anlamlı farklılık göstermektedir ($t_{(161)}=3.747$; $p<.05$). Kadın öğretmen adaylarının psikolojik ödül uygulamalarına ($\bar{x}=2.47$), erkek öğretmen adaylarından ($\bar{x}=2.35$) daha

fazla katıldıkları görülmektedir. Kadınların, genel olarak erkeklere kıyasla daha duygusal oldukları dikkate alındığında, psikolojik ödüle olan eğilimlerinin erkeklere göre yüksek olması doğaldır. Genel olarak her iki grup da psikolojik ödül uygulamalarına “her zaman” cevabını vermektedir.

Öğretmen adaylarının sosyal ödül uygulamaları cinsiyete değişkenine göre anlamlı farklılık göstermemektedir ($t_{(161)}=1.747$; $p>.05$). Kadın öğretmen adaylarının ($\bar{x}=2.42$) ve erkek öğretmen adaylarının ($\bar{x}=2.35$) sosyal ödül uygulamalarına “her zaman” katıldıkları görülmektedir.

Öğretmen adaylarının maddi ödül uygulamaları cinsiyete değişkenine göre anlamlı farklılık göstermemektedir ($t_{(161)}=.171$; $p>.05$). Kadın öğretmen adaylarının ($\bar{x}=2.18$) ve erkek öğretmen adaylarının ($\bar{x}=2.18$) maddi ödül uygulamalarına “bazen” katıldıkları görülmektedir.

Öğretmen Adaylarının Ödül Uygulamalarının “Öğretim Türü” Değişkenine Göre İncelenmesi

Öğretmen adaylarının sınıf içi disiplini sağlamak için ödül uygulamalarını tercih etme eğilimlerinin öğretim türü değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmektedir.

Tablo 6

Öğretmen Adaylarının Ödül Uygulamalarının “Öğretim Türü” Değişkenine Göre İncelenmesi t Testi Sonuçları

	Faktör	Öğretim Türü	N	\bar{X}	S	sd	t	p
Ödül Uygulamaları	Psikolojik Ödül	Birinci Öğretim	126	2.41	.23016	161	.068	.946
		İkinci Öğretim	37	2.41	.22701			
	Sosyal Ödül	Birinci Öğretim	126	2.39	.23562	161	.867	.387
		İkinci Öğretim	37	2.35	.27944			
	Maddi Ödül	Birinci Öğretim	126	2.19	.33025	161	.818	.414
		İkinci Öğretim	37	2.14	.34789			

Öğretmen adaylarının psikolojik ödül uygulamaları öğretim türü değişkenine göre anlamlı farklılık göstermemektedir ($t_{(161)}=.068$; $p>.05$). Birinci öğretimde öğrenim gören öğretmen adaylarının ($\bar{x}=2.41$) ve ikinci öğretimde öğrenim gören öğretmen adaylarının ($\bar{x}=2.41$) psikolojik ödül uygulamalarına “her zaman” katıldıkları görülmektedir.

Öğretmen adaylarının sosyal ödül uygulamaları öğretim türü değişkenine göre anlamlı farklılık göstermemektedir ($t_{(161)}=.867$; $p>.05$). Birinci öğretimde öğrenim gören öğretmen adaylarının ($\bar{x}=2.39$) ve ikinci öğretimde öğrenim gören öğretmen

adaylarının ($\bar{x}=2.35$) sosyal ödül uygulamalarına “her zaman” katıldıkları görülmektedir.

Öğretmen adaylarının maddi ödül uygulamaları öğretim türü değişkenine göre anlamlı farklılık göstermemektedir ($t_{(161)}=.818$; $p>.05$). Birinci öğretimde öğrenim gören öğretmen adaylarının ($\bar{x}=2.19$) ve ikinci öğretimde öğrenim gören öğretmen adaylarının ($\bar{x}=2.14$) maddi ödül uygulamalarına “bazen” katıldıkları görülmektedir.

Öğretmen Adaylarının Ödül Uygulamalarının “Bölüm” Değişkenine Göre İncelenmesi

Öğretmen adaylarının sınıf içi disiplini sağlamak için ödül uygulamalarını tercih etme eğilimlerinin bölüm değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmektedir.

Tablo 7

Öğretmen Adaylarının Ödül Uygulamalarının “Bölüm” Değişkenine Göre İncelenmesi (Levene Testi ve Betimsel İstatistikler)

Faktör	Bölüm									
	Yabancı Dil Eğitimi (n:33)		Fen Bilgisi Öğrt. (n:62)		Sınıf Öğrt. (n:32)		BÖTE (n:36)		Homojenlik	
	\bar{X}	ss	\bar{X}	ss	\bar{X}	ss	\bar{X}	ss	Levene	p
Psikolojik Ödül	2.45	.22590	2.39	.23142	2.50	.18304	2.33	.23661	1.096	.353
Sosyal Ödül	2.41	.25968	2.35	.25008	2.47	.19470	2.34	.25350	.480	.696
Maddi Ödül	2.22	.38431	2.06	.28001	2.30	.30672	2.25	.33762	4.500	.005

Öğretmen adaylarının ödül uygulamalarına ilişkin görüşlerinin bölüm değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için kullanılan varyans analizi sonuçlarını yorumlamak için yapılan Levene testi sonucuna göre varyansların eşit dağıldığı varsayılarak ($p>.05$) Tukey testi sonuçlarının ikili farklılıkları belirlemek üzere kullanılması kararlaştırılmıştır.

Tablo 8

Öğretmen Adaylarının Ödül Uygulamalarının “Bölüm” Değişkenine Göre İncelenmesi (Varyans Analizi)

Faktör	Varyans Kaynağı	sd	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	F	p	Fark
Psikolojik Ödül	Gruplararası	3	.579	.193	3.887	.010*	Sınıf Öğrt. - BÖTE
	Gruplarıçi	159	7.898	.050			
	Genel	162	8.477				
Sosyal Ödül	Gruplararası	3	.399	.133	2.250	.085	----
	Gruplarıçi	159	9.397	.059			
	Genel	162	9.796				
Maddi Ödül	Gruplararası	3	1.650	.550	5.328	.002*	Fen Bil. Öğrt-Sınıf Öğrt. Fen Bil. Öğr.-BÖTE
	Gruplarıçi	159	16.415	.103			
	Genel	162	18.065				

* $p < .05$

Öğretmen adaylarının ödül uygulamalarına ilişkin görüşlerinin bölüm değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını incelemek amacıyla yapılan varyans analizi sonucuna göre “Psikolojik ödül” ($F=3.887$; $p<.05$) ve “Maddi ödül” ($F=5.328$; $p<.05$) faktörlerinde anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. “Sosyal ödül” ($F=2.250$; $p>.05$) faktöründe bölüm değişkenine göre anlamlı farklılık bulunmamaktadır.

Tukey testi sonuçlarına göre anlamlı farklılıklar şu şekilde belirmektedir;

Öğretmen adaylarının psikolojik ödül uygulamalarına ilişkin görüşleri, Sınıf Öğretmenliği anabilim dalı ve BÖTE bölümü arasında farklılaşmaktadır. Sınıf Öğretmenliği anabilim dalında ($\bar{x}=2.55$) öğrenim gören öğretmen adayları psikolojik ödül uygulamalarını, BÖTE bölümünde ($\bar{x}=2.33$) öğrenim gören öğretmen adaylarına kıyasla daha çok kullanacağını düşünmektedirler. Sınıf Öğretmenliği anabilim dalında okuyanlar “her zaman” düzeyinde görüş belirtirken, BÖTE bölümünde okuyanlar “bazen” düzeyinde görüş belirtmektedirler. Yabancı Diller Eğitimi bölümünde ($\bar{x}=2.45$) ve Fen Bilgisi Öğretmenliği anabilim dalında ($\bar{x}=2.39$) öğrenim gören öğretmen adaylarının psikolojik ödül uygulamalarına ilişkin görüşlerinin “Her zaman” düzeyinde olduğu görülmektedir. Böyle bir farklılığın, sınıf öğretmeni adaylarının daha küçük yaşta öğrencilere hitap ettikleri için oluştuğu söylenebilir.

Sosyal ödül uygulamalarında öğretmen adaylarının farklı bölümlerde olmaları, yaklaşımları üzerinde farklılaşmaya neden olmamaktadır. Yabancı Diller Eğitimi bölümü ($\bar{x}=2.41$), Fen Bilgisi Öğretmenliği anabilim dalı ($\bar{x}=2.35$), Sınıf Öğretmenliği anabilim dalı ($\bar{x}=2.47$) ve BÖTE bölümünde ($\bar{x}=2.34$) öğrenim gören öğretmen adaylarının sosyal ödül uygulamalarına ilişkin görüşlerinin “Her zaman” düzeyinde olduğu görülmektedir.

Maddi ödül uygulamalarında Fen Bilgisi Öğretmenliği anabilim dalında öğrenim gören öğretmen adaylarının görüşlerinin Sınıf Öğretmenliği anabilim dalı ve BÖTE bölümü arasında farklılaştığı görülmektedir. Fen Bilgisi Öğretmenliği anabilim dalında ($\bar{x}=2,06$) öğrenim görenlerin maddi ödül uygulamalarına ilişkin görüşlerinin Sınıf Öğretmenliği anabilim dalı ($\bar{x}=2.30$) ve BÖTE bölümünde ($\bar{x}=2.25$) öğrenim görenlerinkilere kıyasla daha düşüktür. Yabancı Diller Eğitimi bölümü ($\bar{x}=2.22$) dahil diğer bölümlerde öğrenim gören öğretmen adaylarının maddi ödül uygulamalarına ilişkin görüşleri “Bazen” düzeyindedir.

Öğretmen adayları bölüm değişkeni altında, genel olarak, psikolojik ödül ve sosyal ödül uygulamalarını, maddi ödül uygulamasına kıyasla daha çok tercih etmektedirler.

Sonuç ve Tartışma

Sınıf içi disiplini sağlamada etkili bir araç olarak ifade edilen ödül uygulamalarını, öğretmenlik mesleğinin yeterliliklerini sağlamak amacı ile hizmet-öncesi eğitimi alan öğretmen adaylarının ne düzeyde tercih ettiklerini betimlemek amacıyla gerçekleştirilen araştırmada şu sonuçlara ulaşılmıştır:

Öğretmen adayları genel olarak, psikolojik ödül ve sosyal ödül uygulamalarını, maddi ödül uygulamalarına kıyasla daha çok tercih etmektedirler. Psikolojik ve sosyal ödül uygulamalarını “her zaman” tercih edecekleri, maddi ödül uygulamalarını ise “arasıra” tercih edecekleri görülmektedir. Gündoğdu (2007), çalışmasında sınıf öğretmenlerinin sınıf içi disiplin sağlamada uyguladıkları yöntemlerden en fazla etkili olanının psikolojik ödül olduğunu belirtmektedir. Öğretmen adaylarının psikolojik ödüle olan eğilimlerinin yüksek çıkması, bu anlamda önemli bir sonuçtur.

Cinsiyet, öğretim türü ve bölüm değişkenleri altında, öğretmen adayları psikolojik ve sosyal ödül uygulamalarını maddi ödül uygulamalarına oranla daha çok tercih etmektedirler.

Psikolojik ödül uygulama düzeyi cinsiyet değişkenine göre farklılaşmaktadır; kadın öğretmen adaylarının erkek öğretmen adaylarına göre psikolojik ödül uygulamasına eğilimleri görece daha yüksektir. Sosyal ödül ve maddi ödül uygulama düzeyleri cinsiyet değişkenine göre farklılaşmamaktadır. Ada (2008) çalışmasında kadın öğretmenlerin psikolojik ödülü daha fazla kullandıklarını ifade etmektedir. Kadın öğretmen adaylarının ve kadın öğretmenlerin psikolojik ödüle yönelik eğilimlerinin benzer olmasının nedeni kadınların duygusal özelliklerine bağlanabilmektedir.

Öğretim türü değişkeni kapsamında birinci ve ikinci öğretimde öğrenim gören öğretmen adaylarının ödül uygulamalarının alt boyutları farklılaşmamaktadır.

Bölüm değişkeni bağlamında öğretmen adaylarının görüşleri psikolojik ve maddi ödül uygulamalarında farklılaşırken, sosyal ödül uygulamalarında ise farklı bölümlerde öğrenim gören öğretmen adaylarının görüşleri farklılaşmamaktadır. Psikolojik ödül uygulamaları boyutunda Sınıf Öğretmenliği anabilim dalında öğrenim gören öğretmen adayları BÖTE bölümünde öğrenim görenlere göre daha yüksek eğilim göstermektedirler. Maddi ödül uygulamaları boyutunda ise Fen Bilgisi Öğretmenliği

anabilim dalında öğrenim gören öğretmen adaylarının katılma düzeyleri Sınıf Öğretmenliği anabilim dalında ve BÖTE bölümünde öğrenim görenlerinkilere kıyasla daha düşüktür.

Hizmet-öncesi eğitim alan öğretmen adaylarının sınıf içi disiplini sağlamak için yeterli bilgi ve beceriye sahip olmaları, öğretmenlik formasyonu açısından azami düzeyde gelişimleri desteklenerek sınıf yönetimi konusunda başarılı olmaları sağlanmalıdır. Ödül uygulamalarının bireyin öğretmenlik mesleğine bakışı ve mesleği uygulama yaklaşımına göre değişim göstermeleri doğaldır. Bu konuda öğretmen adayları, farklı sınıf içi disiplin sorunlarında hangi yaklaşımı, hangi düzeyde ve nasıl kullanacağı bilgisi ve becerisine sahip olmak için kendilerini geliştirmek durumundadırlar.

Araştırmadan ortaya çıkan sonuçlar dikkate alınarak aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir:

- Öğretmen adaylarının ödül kullanımına yönelik eğilimlerinin davranışa yansımaları için gerekli hizmet-öncesi eğitimin nitelikli bir şekilde verilmesi önemlidir.
- Öğretmen adayların ödül uygulamalarını eğitim-öğretim ortamında uygulayabilme düzeylerine yönelik çalışmaların yapılması ve sınırlılıkların olup olmadığının betimlenmesi ihtiyaç olarak belirmektedir.

Kaynakça

- Ada, S. (2008). *İlköğretim okullarında istenilen davranışların elde edilmesinde kullanılan ödül ve ceza hakkında öğretmen görüşleri* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.
- Akar, H., Tantekin-Erden, F., Tor, D., & Şahin, İ. T. (2010). Öğretmenlerin sınıf yönetimi yaklaşımları ve deneyimlerinin incelenmesi. *İlkoğretim Online*, 9(2), 792-806.
- Aydın, A. (2000). *Sınıf yönetimi* (3. baskı). Bursa: Alfa Basım Yayım Dağıtım.
- Bal, T. (2005). *İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğretmenlerinin disiplin anlayışları ve kullandıkları disiplin yöntemleri (Konya ili örneği)* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Başar, H. (2005). *Sınıf yönetimi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Canter, L. (1976). *Assertive discipline*. Los Angeles: Lee Canter Associates.
- Civelek, K. (2001). *İlköğretimde sınıf öğretmenlerinin sınıf içi disiplini sağlamada kullandıkları yöntemler* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Demir, S. (2009), Teacher perceptions of classroom management and problematic behaviors in primary schools. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 1, 584-589.
- Dreikurs, R., Grunwald, B., & Pepper, F. (1971). *Maintaining sanity in the classroom: Illustrated teaching techniques*. New York: Harper and Row.

- Elikesik, M. (2007). *Sınıf öğretmenlerinin olumlu sınıf ortamı yetiştirmedeki yeterlilikleri* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Erden, M. (2008). *Sınıf yönetimi yeni programla uyumlu* (Genişletilmiş baskı). Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- Glasser, W. (1969). *Schools without failure*. New York: Harper and Row.
- Gordon, T. (1974). *Teacher effectiveness training*. New York: Wyden.
- Gündoğdu, H. (2007). *İlköğretim okullarındaki sınıf öğretmenlerinin sınıf disiplinini sağlamada kullandığı yöntemlerin öğrenciler üzerindeki etkisi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Beykent Üniversitesi, İstanbul.
- Gündüz, Y., & Balyer, A. (2011). Eğitimde ödül ile cezanın yeri ve buna ilişkin alternatif yaklaşımlar. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 40, 10-23.
- Karasar, N. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (19. baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kazu, H. (2007). Öğretmenlerin sınıfta istenmeyen davranışların önlenmesi ve değiştirilmesine yönelik stratejileri uygulama durumları. *Milli Eğitim*, 175, 57-66.
- Lewis, R., Romi, S., Qui, X., & Katz, Y. J. (2005). Teachers' classroom discipline and student misbehavior in Australia, China and Israel. *Teaching and Teacher Education*, 21, 729-741
- Lewis, R., Romi, S., Qui, X., & Katz, Y.J. (2008). Students' reaction to classroom discipline in Australia, Israel, and China. *Teaching and Teacher Education*, 24, 715-724.
- Morgan, C. T. (2000). *Psikolojiye giriş* (14. baskı). (S. Karakaş, Çev.). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Psikoloji Bölümü Yayınları, Yayın No: 1 (1974).
- Özdemir, M. Ç. (Ed.). (2007). *Sınıf yönetimi*. Ankara: Siyasal Basın Yayın Dağıtım.
- Psunder, M. (2005). How effective is school discipline in preparing students to become responsible citizens? Slovenian teachers' and students' views. *Teaching and Teacher Education*, 21, 273-286.
- Saban, A. (2005). *Öğrenme öğretme süreci, yeni teori ve yaklaşımlar*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Sağnak, M. (2007). İlköğretim okullarında ve liselerde kullanılan sınıf içi disiplin stratejilerinin karşılaştırılması (Niğde ili örneği). *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23, 305-316.
- Şişman, M. (2005). *Öğretmenliğe giriş* (8. baskı). Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Tolunay, K. A. (2008). *Sınıf öğretmenlerinin sınıfta karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışları ve bu davranışlara karşı kullandıkları başatma yolları* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Uludağ Üniversitesi, Bursa.
- Yılmaz, N. (2007). *Sınıf öğretmenlerinin sınıf içi disiplini sağlamada kullandıkları ödül ve ceza yöntemlerinin değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.